

SZERKESZTŐI JEGYZET

Ez a jegyzet időzavarban, szinte időn kívül íródik, egyrészt azért, mert ez a lapszám, melyhez ez a jegyzet készül, még (már) tavalyi, a szerkesztő tehát időben visszafelé ír, a következő év elejéről, ekkora a késés (mely mindenféle sürgősségek, sietségek és elmaradások következménye). Másrészt azért, mert azt érzékelem (most? mikor? mióta?), hogy elmulasztott idők ütköznek elsietett időkkel (az egyik oldalon az indiai becsületgyilkosságok, a másik oldalon a nemsemleges svéd óvodák, a keresztútúzen pedig a floridai iskolai vérengzés), már ami a viláfgalu dolgait illeti, de mondhatom egyszerűbben is: látom, amint a csadorba öltözött egykori, sziporkázóan tehetséges, nyílt szellemű diákom arca egyre láthatatlanabb. S ehhez képest az már csak csendes időtévesztés, hogy a hátoldalon olvasható nyolcvan-száz évvel ezelőtti szövegek az ötven éve elhunyt Áprily Lajostól és Füst Milántól immár mintha nem örökségek lenyomatai volnának, hanem utópiák. Elüldögélve Áprily (Jékely) Lajos könyvtárosnál az enyedi kollégiumban (hiszen hetek óta utánuk járok, velük vagyok, őket olvasom) belehallgatva a Baár-Madas teraszára padostul kiköltözött osztály magyarórájába Jékely igazgató úr kíséretében, ellátogatva Füst Milán egyetemi előadásaira, ahova mindig felesége, egykori diákja kíséretében érkezett: szinte a reményvesztettség leckéi voltak ezek a találkozások. *Keresni önmagunkat egykori iskolánkban? Mindenesetül tanárnak lenni?* Áprily és Füst kérdései volnának ezek önmagunk felé. De mintha csak elábrándozhatnánk egykori holnapokról. (Az nyilván véletlen, de tény, hogy a mai Baár-Madas honlapján a Múltunk link alatt aktuálisan nincs egyetlen elérhető do-

kumentum sem.) Ha pedig letelepedhettem volna az érsekújvári gimnázium első osztályának utolsó padjában Kassák Lajos mellé (ő is '67-ben halt meg), megérezve rajtam a pedagógust, bizonyára fintorgott volna. Kassák egész életében az iskolavesztés bizonyítványát magyarázta, szellemi identitását inasságba menekülésére alapozta, rendkívüli tehetsége nem viselte se az iskola, se a család nyűgét, vagy másképpen, se az iskola, se a család nem tudott mit kezdeni különleges adottságaival.

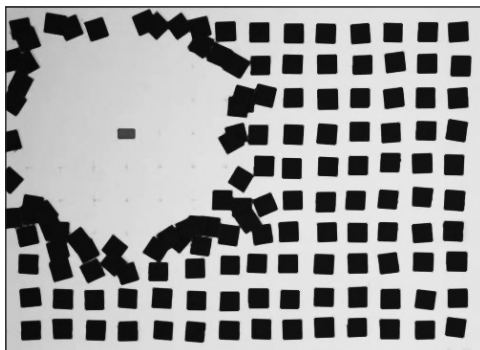
Kassák viselkedéséről eszembe jut J., aki ma magyarórán, mint annyiszor, felszólításomra, ami nem volt durva, azt hiszem, remélem, bár kétségtelenül hangos volt, hiszen másként nem lett volna hallható, hogy figyeljen, vagy ne kiabáljon, vagy nyissa már ki a könyvét ő is, nem is tudom, mi volt pontosan (lehet, hogy fontos, de az is lehet, hogy mindegy), szóval J. hátra vágta magát, a könyveit meg az asztalra dobta, hogy jó, ő akkor nem dolgozik, őt nem érdekli, ezentúl nem csinál semmit. Nála persze ezek a kitörések ideiglenesek, tagadásai nem tartanak ki egy tanévig (egy életre), mint Kassáknál, még egy tanóráig sem, igaz, talán tehetsége és az autonómia-vágya sem olyan erős, mint Kassáké. Kétségtelenül jó képességű, és kétségtelenül bajban vagyunk egymással, indulatai folyton romba döntik tanári igyekezetemet, csendben is csak hangosan tud lenni. Dühöngéseim olykor maga is mulat, fölényben van velem szemben, Kassák öntudatával játszik velem, s nem tudja, nem hiszi el, ha mondom (bár ne mondanám!), hiszen csak a gyengeségem jele, hogy ami Kassáknak kivételesen sikerült – még ha nagy árat is fizetett (és fizettetett) érte –, hogy

maga magának teremtője legyen, az neki és társai többségének nem fog menni. Szolgáltatnám őt, őket, de mintha az érsekújvári gimnázium régi világába ragadtam volna bele, ők meg így nem tudnak komolyan venni, mintha csak árnyék volnék. Ennek a pedagógiai drámának a megoldásával birkózom. S tudom, hogy nem egyedül. Akik szereplői ennek a drámának, azok kevésbé bizakodóak azoknál, mint akik szerzői, dramaturgjai, szakértői. Szétszakadt időket kellene összefércelni valahogy, kapkodva, minden nap, minden órán, reménykedve, hogy valami kitart belőle holnapig, kicsöngetésig. Leginkább

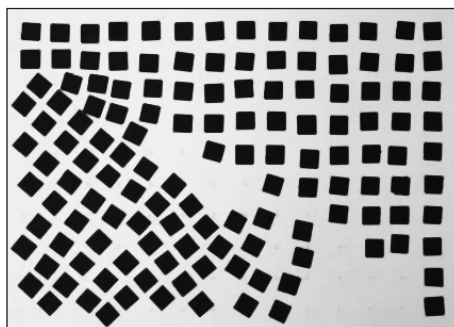
még abban bízom, hogy J., amikor épp nem tagadásban van, akkor azonnali figyelmet követel, nem kevésbé rámenősen, türelmetlenül, és néha már azt sem tudom, mi baja van éppen, az, hogy figyelmeztetem, vagy az, hogy nem figyeltem rá. Mert, ahogy bennem, úgy benne is keverednek az idők. (Három hete minden órán bejelenti, hogy felmondja ő is a verset, és három hete úgy kell minduntalan tudomásul vennem a megtorpanását, hogy másnap megint kezdődjék, kezdődhessék minden előlről.)

2018. február 18.

Takács Géza



Nonfiguratív kompozíciók
Nagy Viktor, AKG



A Tanulmányok rovatba érkező írásokat lektoráltatjuk. A közlési feltételekre és a publikációs stílusra vonatkozó útmutatás, valamint a bírálati adatlap a lektorálás szempontjaival elérhető a honlapunkon: <https://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle>.

élet és iskola, élet-iskola, életiskola, iskola és élet, iskola-élet, iskolaélet

Áprily Lajos: Dal az iskoláról (versrészlet)

„Mióta vártam és mennyit kerestem: / sűrű hópelyhes, lármás téli esten, / ha az ív-
lámpa sziporkázva szórta / ragyogó fényét a tapadó óra / s a kúrián üvöltő kis diák-
had / kigyulladt arccal vívott hócsatákat; / napfényes erdőn, ibolyás tavaszban / da-
cos, dalos kiránduló csapatban, / a tornatéren, júniusi réten / hancúrozó, labdás fiúk
körében; / szilenciumkor nagy, komoly szobában, / mikor mindenki leckét mond
magában, / míg halk eső az ablaktáblát éri / s a mormolást egyhangúan kíséri, / s
borzongva gondol rá a nebulóhad, / hogy holnap – istenem – már újra holnap! / S a
vizsga árnya ott lapul a lesben. / Mióta vártam és mennyit kerestem / s aggódtam ér-
te: hátha nem is jó meg / új embere a dübörgő jövőnek, / a holnapok rajongó álmo-
dója, / ki új lelkét majd új betűkbe rója / s legyűrve minket, kiskorú apáit, / az óvi-
lágból egy napon kiválik / és omló romjainkat megtagadva, / beléveti magát a
forगतagba / s továbbragadja új idők zenéje / az új arcok és új eszmék tüzébe! / Meny-
nyit kerestem és mióta vártam, / s az őszi alkonyatban megtaláltam.”

Füst Milán: „Elviselhetetlen az emlékek reménytelensége”

„Bármily nagy fontosságú kérdés is az, hogy valamely tanár milyen tanítási sziszté-
ma híve, azért mégis elképzelhető, sőt, a tapasztalat is azt mutatja, hogy a legkülön-
bözőbb szisztémák szerint is kiváló eredményeket lehet elérni. Még az egyházi okta-
tás magoltató módszereivel is. Hány kiváló régi emberrel, kitűnő bíróval, orvossal
beszéltem jómagam is, aki elavult tanítási módszerek neveltje volt, és mégis szeretet-
tel és tisztelettel gondolt vissza tanáira. Min múltott ez? Magam én például mit sze-
rettem e különböző irányzat szerint működő tanáiraiban?

Egy közösen jellemző tulajdonsága valahánynak volt, és pedig az, hogy mindenk-
előtt és mindenkifölött, vagyis életük minden erejével tanárok voltak. Életük egész
berendezkedése ennek az eszmének vagy eszménynek szolgálatában állott.”

Részlet a szerző Emlékezések és tanulmányok c. kötetéből

Kassák Lajos: „Minden tárgyból megbuktam”

„Az év elején mégis majdnem kötélén végigvezetett apám az álmos városon, keresz-
tül a hideg, buta folyosókon a tanáriba, és újból beíratott. Jól van, gondoltam ma-
gamban, ha mindenáron urat akartok nevelni belőlem, akkor én nyugodt lelkiisme-
rettel már most elkezdem az uraskodást. Bejártam az iskolába, de soha még csak
könyvet sem vittem magammal, ezeket az utálatos holmikát minden reggel a szom-
széd kutyaól alá dugtam, s mint egy valóságos úr sétáltam be az utolsó padba. Ezt a
helyet mindjárt az első órán kiválasztottam magamnak, jó távoli és sötét volt. Nyolc-
tól tizenkettőig sokszor elaludtam, és valami csattanásra vagy röhögésre sokszor föl-
ébredtem.”

„Mennyi sötét labirintuson, kétségen és gyötrődésen vergődtem át önmagamhoz.
Olyan voltam, mint a jól termő, elhanyagolt, megműveletlen föld, és önmagamnak
kellett megművelnem önmagammat.”

Részletek a szerző Egy ember élete c. regényéből



MAGYAR
PEDAGÓGIAI
TÁRSASÁG